บุคคลน่าประทับใจแห่งปี

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ไม่ว่าผลของการชิงรางวัลจากการส่งชื่อบุคคลที่น่าประทับใจที่สุดในรอบปีที่ผ่านมาของสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่งที่พอจะคาดเดาผลกันได้ล่วงหน้าจะออกมาอย่างไร

สำหรับผมโดยส่วนตัวแล้ว บุคคลคนนั้นคือ **คุณอานันท์ ปันยารชุน** ผู้สร้างเกียรติประวัติเป็นที่ยอมรับในระดับโลกทั้งในด้านความรู้ความสามารถ และความซื่อสัตย์สุจริต

เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายนปีนี้ คุณอานันท์ได้รับการแต่งตั้งจากองค์การสหประชาชาติให้เป็นประธานคณะกรรมาธิการที่เรียกว่า HIGH-LEVEL PANEL ON THREATS, CHALLENGES, AND CHANGE ซึ่งสื่อมวลชนต่างประเทศต่อมาเรียกว่าคณะกรรมาธิการ "ปฏิรูปสหประชาชาติ"

การแต่งตั้งครั้งนี้นับว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่งแก่ประเทศไทย เพราะนับตั้งแต่ **พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์** ได้ดำรงตำแหน่งประธานสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ เมื่อประมาณ 50 ปีก่อน แล้วยังไม่มีคนไทยคนใดได้รับเกียรติในระดับสูงเช่นนี้มาก่อน(**ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์** ถึงจะเป็นเบอร์หนึ่งของ WTO ที่มีเกียรติยิ่ง แต่ก็ไม่ใช่องค์กรของสหประชาชาติ)

คุณอานันท์ได้รับความไว้วางใจและได้รับเกียรติแค่ไหนลองดูสมาชิกของกรรมาธิการนี้ที่มีอยู่ด้วยกัน 16 คนก็ได้ มีอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศใหญ่ 2 ประเทศ คือ รัสเซียและนอร์เวย์ อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศจีนและออสเตรเลีย/ (นาย BRENT SCOWCROFT) อดีต NATIONAL SECURITY ของอดีตประธานาธิบดีบุช / อดีต DIRECTOR ของ WHO อดีต UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES เลขาธิการ LEAGUE OF ARAB STATES / อดีต EXECUTIVE DIRECTOR ของ UN POPULATION FUND ฯลฯ และอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศเล็กๆ แห่งหนึ่งคือ ประเทศไทย ประธานคณะกรรมาธิการซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่สุดได้แก่อดีตนายกรัฐมนตรีประเทศเล็กนี้แหละ

ถ้าไม่ใช่ของแท้แล้ว รับรองว่าการแต่งตั้งเช่นนี้พังตั้งแต่ยังไม่เริ่มเพราะจะไม่ได้รับการ

ยอมรับจากกรรมาธิการด้วยกันเอง จากสื่อต่างประเทศ และจากประเทศสมาชิก UN ทั้งหลาย

นี่แหละครับคือสิ่งที่นำเกียรติภูมิที่แท้จริงมาสู่ประเทศไทย เหตุการณ์แต่งตั้งครั้งนี้คือ เหตุการณ์ที่น่าประทับใจที่สุดในรอบปีสำหรับผม

ไม่เคยมีใครคิด "ปฏิรูป" UN กันมาก่อนหรืออย่างไร?

ทำไม UN จึงต้องปฏิรูป?

ในยุคปัจจุบันมีความพยายามปฏิรูปกันอยู่หลายครั้ง / ในปี 1997 สมัชชาใหญ่ UN ได้ตั้งคณะทำงานขึ้นมา 5 ชุด เพื่อศึกษาอย่างรอบด้านในการปฏิรูป UN ในเรื่องสันติภาพ การพัฒนา/คณะรัฐมนตรีความมั่นคง/สถานการณ์การเงินและการทำให้ UN เข้มแข็งขึ้น

แต่งานครั้งนี้ก็ล้มเหลวเพราะเป็นรายงานที่ศึกษาโดยประเทศสมาชิก และเจ้าหน้าที่สหประชาชาติ วาระที่ซ่อนเร้น เกี่ยวกับผลประโยชน์ของผู้เตรียมรายงานทำให้รายงานนี้ไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ

ในปี 2000 ความพยายามปฏิรูปก็เกิดขึ้นอีกครั้งด้วยรายงานที่เรียกว่า 2000 BRAHIMI REPORT ซึ่งถือกันว่าเป็นรายงานที่ดีที่สุดฉบับหนึ่ง เพราะเกี่ยวพันกับการปฏิบัติงานในการรักษาสันติภาพของ UN ทั่วโลก รายงานฉบับนี้เสนอให้ UN ปฏิบัติการในการเข้าไปรักษาสันติภาพในพื้นที่ต่างๆ ของโลกอย่างทันควัน โดยให้มีเงินงบประมาณสนับสนุนอย่างพอเพียง

อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา เหตุการณ์ก่อการร้าย การฆ่าฟันกันในโคโซโว รวันดา การบุกยึดอัฟกานิสถาน และอิรัก ฯลฯ ทำให้สถานการณ์สันติภาพของโลกเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง UN ต้องมีบทบาท ใหม่และมีความชัดเจนในหลายเรื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ผมขอยกการบ้านบางข้อของกรรมาธิการชุดนี้ให้เห็นดังนี้

ในเรื่องแรก คือสิทธิป้องกันตนเองของรัฐตามมาตรา 51 ที่ไม่รอนสิทธิในการป้องกันตนเองโดยลำพังหรือโดยร่วมกัน หากรัฐ

สมาชกถูกเจมตดวยอาวุธ

ความไม่ชัดเจนก็คือมีการตีความว่ารัฐสามารถใช้สิทธิป้องกันตนเองได้ แม้การโจมตีด้วยอาวุธจะยังไม่เกิดขึ้นตราบที่มีภยันตรายที่ใกล้จะถึง ดังในเรื่องของภยันตรายจากผู้ก่อการร้าย นอกจากนี้ก็มีผู้ถกเถียงอีกว่าสิทธิในการป้องกันตนเองนี้หมายถึงระหว่างรัฐอธิปไตยด้วยกันเองเท่านั้น แต่ผู้ก่อการร้ายไม่ใช่รัฐ ดังนั้น จึงไม่มีสิทธิในการป้องกันตนเองตามมาตรา 51

คณะกรรมาธิการนี้จะต้องเสนอแนะความชัดเจนในเรื่องนี้ตลอดจนบทบาทของ UN ในทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนนี้

เรื่องสอง ในเรื่องการใช้กำลังทหารนอกรอบของ UN การป้องกันล่วงหน้าและแทรกแซงด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรม กฎบัตรสหประชาชาติยอมให้มีสองข้อยกเว้นในการใช้กำลังทหารระหว่างรัฐ ซึ่งได้แก่

(ก) สิทธิในการป้องกันตนเอง

และ(ข) มาตรการทางทหารในนามของคณะมนตรีความมั่นคงที่เรียกว่า ENFORCEMENT ACTIONS

การใช้กำลังทหารที่ไม่เข้าข่ายสองกรณีนี้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติ การกำหนดอย่างนี้ทำให้ไม่สามารถคลี่คลายวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที เช่น กรณีของการโจมตีเป้าหมายพลเรือนของผู้ก่อการร้ายด้วยอาวุธร้ายแรง (WMD หรือ WEAPONS OF MASS DESTRUCTION) หากรอให้มีการโจมตีก่อนจึงจะมีสิทธิป้องกันตนเองแล้วก็จะไม่ทันการณ์

ดังนั้น จึงมีผู้เสนอให้ตีความสิทธิในการป้องกันตนเองให้ครอบคลุมไปถึงการป้องกันล่วงหน้า (ANTICIPATORY SELF-DEFENSE) หรือการชิงโจมตีก่อน (PREEMPTIVE STAIKE) ซึ่งเรื่องนี้ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ว่ารัฐสามารถอ้างการป้องกันตัวล่วงหน้าเช่นว่านี้ได้หรือไม่

หลายฝ่ายเกรงว่าหากมีการขยายข้อยกเว้นของการใช้กำลังให้คลุมถึงการป้องกันล่วงหน้าด้วยแล้วก็เกรงว่าประเทศมหาอำนาจจะใช้เป็นข้ออ้างเพื่อจะไปแทรกแซงหรือรุกรานรัฐอื่นได้

นอกจากนี้ในสภาวการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (GENOCIDE) หรือฆ่าล้างเพื่อทำให้เชื้อชาติบริสุทธิ์ (ETHNIC CLEANSING) ดังเช่นในรวันดา และโคโซโว UN ไม่มีบทบัญญัติใดในปัจจุบันที่อนุญาตให้รัฐสามารถใช้กำลังทหารเข้าไปแทรกแซงเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรม

การบ้านทั้งหมดนี้ คณะกรรมาธิการภายใต้การนำของคุณอานันท์ ปันยารชุน จะต้องไปขบคิดหาคำตอบเพื่อนำเสนอ UN ประมาณเดือนสิงหาคม ของปีหน้า

ซึ่งบอกได้เลยว่า ไม่ใช่เรื่องง่ายในการค้นหาคำตอบชนิดที่ทุกฝ่ายยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คุณอานันท์ ปันยารชุนได้ย้ำว่า ท่านได้ดำแหน่งนี้มาโดยไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลไทยในปัจจุบันแต่อย่างใด ท่านได้รับแต่งตั้งโดยเลขาธิการสหประชาชาติซึ่งเข้าใจว่าเนื่องจากชื่อเสียง เกียรติประวัติ และงานที่ได้ทำให้แก่ชุมชนโลกโดยเป็น UNICEF AMBASSADOR

เป็นสมาชิก ADVISORY GROUP ให้แก่ UN HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES

เป็นสมาชิกของกลุ่มที่ปรึกษาให้แก่กาชาดสากล

เป็นที่ปรึกษาของ ANTI-CORRUPTIONISSUES FOR THE EAST ASIA AND PACIFIC REGION ของธนาคารโลก

ได้รับรางวัล OUTSTANDING SERVICE TO CHILDREN จาก UNICEF ฯลฯ อีกทั้งยังเคยเป็นทูตไทยประจำสหประชาชาติเป็นเวลากว่า 8 ปี ในเวลาเดียวกับที่เป็นทูตไทยประจำแคนาดาและสหรัฐอเมริกา) อีกด้วย

งานชิ้นนี้เป็นงานยากและท้าทาย แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อมนุษยชาติ ถ้าคุณอานันท์ได้รับเสียงเชียร์สนับสนุนดังๆ จากคนไทยในการแต่งตั้งครั้งนี้คงจะช่วยทำให้งานนี้ง่ายขึ้นอีกบ้างกระมัง

คงมีคนในโลกนี้ไม่กี่คนที่มีโอกาสทำงานสำคัญที่ผลงานอาจมีผลกระทบต่อสันติภาพของมนุษยชาติในอนาคต คุณอานันท์ ปันยารชุน เป็นคนไทยและเป็นผู้นำของการสร้างผลงานชิ้นนี้ และสำหรับผมบุคคลเช่นนี้แหละคือคนไทยที่น่าประทับใจที่สุดในรอบปีที่ผ่านมา